
РЕЦЕНЗИЈЕ И ПРИКАЗИ

Чланак примљен 30. 11. 2004.
УДК 78:659.3] (082) (049.3)

Катарина Томашевић

МУЗИКА И МЕДИЈИ

Зборник радова

**Универзитет уметности
и Факултет музичке уметности,
Београд, 2004**

Након паузе од пет година Катедра за музикологију и етномузикологију Факултета музичке уметности била је 2002. године организатор шестог по реду, међународног симпозијума „Фоклор–Музика–Дело“, чија је централна тема – *Музика и медији* – окупила 22 учесника из земље и иностранства да изложе своја разноврсна виђења *многоструких релација музике и медија*, као и да дају одговоре на широк спектар питања у вези с *музиком као медијем и медијима музике*.¹ Хетерогеност радова презентованих у истоименом зборнику, потврдила је ширину и флексибилност сугерисаног тематског оквира симпозијума. С обзиром на обиље индивидуалних приступа централној теми скупа, уредништво Зборника² уложило је напор да саопштене резултате истраживања организује у пет засебних поглавља која захватају подручја интердисциплинарних теорија

медија (I), испитују питања односа медија, стила и жанра (II), расправљају о мултимедијским аспектима опере као форме и истражују њене везе с масовним медијима (III), указују на медијске аспекте игре (IV) и говоре о медијским архивима музике (V).

Зборник отвара текст Мишка Шуваковића посвећен *Телу као медију односа музике и филозофије*. Полазећи од уверења да „постоји само један ‘медиј’ кроз који се филозофија и музика сусрећу (сучавају, сударају, супротстављају), а то је ТЕЛО“ (према Барту /Barthes/), аутор иде трагом лоцирања и интерпретирања „материјалних посредника“ између музике и филозофије. Подстакнута идејом да литературу о музици сагледа као музички медиј, Мирјана Веселиновић-Хофман продужава линију својих теоријских разматрања посвећених питањима контекстуалности музикологије. Прилазећи текстовима о музици као „специфичним онтолошким ‘склоништима’ музике“, ауторка у жижу својих опсервација поставља *музичку анализу* која, отелотворујући жанр полимедија, продира „у дело ‘са свих страна’ његове структуре“, те се, под одређеним условима, може и сама „схватити као музика“. Татјана Марковић, пак, полази од идеје да су „написи о музици део идеолошког модела музичког дискурса“ и пажњу директно усмерава на списатељски рад Милоја Милојевића, сагледавајући га у контексту гле-

¹ Симпозијум је одржан од 14. до 17. новембра 2002. године, уз учешће домаћих и музиколога и етномузиколога из Финске, Бугарске, Македоније и Израела.

² Уреднице зборника *Медији и музика* су др Весна Микић и др Татјана Марковић, ре-

цензенти др Соња Маринковић и др Димитрије Големовић. Зборник обухвата *Предговор* др Весне Микић и 22 рада на укупно 238 страница текста. Издавање публикације помогло је Министарство за науку, технологије и развој Републике Србије.

дишта представника романтичарске идеологије у филозофији (Шопенхауер /Schopenhauer/, Хегел /Hegel/, Шелинг /Schelling/) и музици (Берлиоз /Berlioz/, Вебер /Weber/, Шуман /Schumann/). Излажући преглед историје психомузикологије као једног од релевантних простора „нове музикологије“, уверљиво указујући на плодне резултате, али и на методолошке странпутице ове значајне дисциплине, Тијана Поповић-Млађеновић документовано и критички пише о радовима и опсервацијама ауторитета у овој области (Ласке /Laske/, Фелоуз /Fallows/, Вендрикс /Vendrix/, Натје /Nattiez/).

Тематска линија радова у другом поглављу Зборника (*Музика: медиј-стил-жанр*) креће се (хронолошки ретроградно!? К.Т.) од студија технокултуре и музичке авангарде, преко социолошко-музиколошких истраживања феномена масовне културе индустријске епохе, до „класичних“ теоријских питања о симфонизму и аналитичких погледа на форму Мокрањчевих руковети.

Студије технокултуре, те тумачења субјекта у радовима Бодријара (Baudrillard) и Д. Харавеј (Haraway), пружају теоријски ослонац Весни Микић да на одабраном узорку – композицијама италијанских композитора Чипријанија (Cirigliani) и Чардија (Ciardi) – идентификује доминантне технокултурне/техномузичке трансформације субјекта/медија у уметничкој музици савремене епохе. Рад Драгане Стојановић-Новичић показује да постоје случајеви у којима је стављање знака једнакости између појма *медиј* и ствараоца као појединца најдубље засновано самом поетиком и непосредним акцијама аутора. Износечи низ занимљивих детаља из биографије Винка Глобокара, ауторка сугестивно осликава портрет овог изразитог и надаре креативног представника музичке авангарде.

Интригантним појавама, карактеристичним за новију домаћу рок и поп музичку сцену, посвећена су два текста. Док Ивана Вуксановић педантно и документовано разоткрива асоцијативне планове убојитих, антирежимски усмерених порука у музичким спотовима провокативног музичара Антонија Пушића (познатијег под

псеудонимом Рамбо Амадеус), Ира Проданов критички говори о аспектима деловања таласа „нове религиозности“ у пољу домаће продукције и у њима препознаје показатеље нивоа религијске свести друштва.

Предмет теоријског рада Соње Маринковић јесу „питања повезана са односом симфонијског медија и симфонијског симфонизма као композиционог метода“. Уочавајући недоследност, чак и контрадикторност у третману појма *симфонизам* у музиколошкој пракси, ауторка излаже детаљан преглед еволуције појма у совјетској музиколошкој литератури. Да домаћа теоријска мисао о музици није исцрпла могућност минуциозног проучавања многоструких аспеката дела Ст. Ст. Мокрањца показује рад Анице Сабо, која на узорку одабраних песама из *Једанаесте руковети* покреће нов начин аналитичког сагледавања Мокрањчеве музичке синтаксе и законитости конструкције форме руковети.

Тематски најкомпактније, треће поглавље Зборника, посвећено опери и медијима, окупља радове музиколога претежно млађе генерације, чији су методолошки погледи већином формиран у духу гледишта „нове музикологије“. Тако Јелена Новак, уочавајући специфичности дијалога савремене опере с масовним медијским друштвом те, пратећи трагове „бодријаровске екстазе комуникације“ у методолошким поступцима композитора и редитеља (Гласа/Glass – Вилсона/Wilson, Андријсена/Andriessen – Гринавеја/Greenaway, Адамса/Adams – Селерса/Sellers, Рајша/Reich – Корот/Korot), закључује да њихова остварења „указују на ритуале потрошачког познокапиталистичког друштва, ритуале кроз које се бришу границе између ‘масовне културе’ и ‘високе уметности’“. О ТВ опери Алекс (*Alex*) свог сународника, Финна Нордгрена (Nordgren), Сузана Велимеки (Susana Välimäki) пише из психоаналитичког и семиотичког угла, сагледавајући симболизам дела у светлу Лаканових (Lacan) написа о психичкој конституцији субјекта. „Читајући“ камерну оперу *Нарцис* и *Ехо* наше младе композиторке Ање Ђорђевић у кључу дијалога барокне опере и поп спектакла, Зорица Премате дефинише музички израз опере у

сфери постминимализма и доследно следи идеју о *игри* као композиторкином доминантном стваралачком концепту. Сценска остварења Шенберга (Schoenberg) и Кандинског (Kandinsky) за Ивану Медић су повод да теоријски утемељено и документовано размотри начине на које је Вагнерова (Wagner) идеја *Gesamtkunstwerk*-а на почетку XX века била трансформисана у оквиру експресионистичког проседеа, а потом усмерила и деловање представника авангарде. Блок посвећен опери закључује рад Иване Стаматовић која покушава да пружи одговор на сложено питање „значањског нивоа вокалне деониче“ Виолете Валери у Вердијевој опери *La Traviata*.

Четврто поглавље Зборника, посвећено игри (*Медиј: тело–игра*), отвара текст Надежде Мосусове која статистички педантно износи низ нових података о кореографским интерпретацијама *Охридске легенде* Стевана Христића и указује на путеве којима су елементи фолклорне игре пристизали у кореографске визије *Легенде*. Аспекти фолклорне игре налазе се и у центру пажње како Оливере Васић и њеног истраживања о *порукама* које се путем покрета, ритма, опреме и реквизита упућују у нашим *обредним играма*, тако и Данијеле Иванове, бугарског етномузиколога која, пишући о ауторском радио-експерименту, у духу савремених лингвистичких *теорија о моделима света* трага за одговором на питање: „какав је *тело медиј* када је у питању учење и извођење фолклорних игара?“

Четири разнолика виђења односа медија и музике обухваћена су у најхетерогенијем, завршном поглављу Зборника (*Медијски архиви музике*). Привржена традиционално оријентисаним историографским студијама, Роксанда Пејовић пише о процесима омасовљења музичке културе у Београду између два светска рата. Текст Душана Михалека о уређивачкој политици музичког програма Радио Новог Сада доноси елементе документарне грађе за анализу сложених односа званичне политике, идеологије и медија у годинама уочи и за време распада социјалистичке Југославије. Обиман и систематичан прилог Богдана

Ђаковића, пропраћен детаљним пописом нових звучних издања српске православне духовне музике, представља значајан допринос сагледавању актуелног стања у овој, за ствараоце и извођаче све атрактивнијој области. Подстицајно је да завршни текст Зборника – прилог Бранке Костић о мултимедијалној бази података фолклорне збирке *Фирфов*, развијеној на Институту за истраживање и архивирање музике у Скопљу – актуелизује значајно питање савременог архивирања културног наслеђа у дигиталним медијима.

Чланак примљен 23.8.2004.
УДК 78.071.7 (049.3)

Крис Волтон

**Robin Holloway:
ON MUSIC. ESSAYS AND
DIVERSIONS 1963–2003**

**(О музици. Есеји и разоноде
1963–2003)**

**Brinkworth: Claridge Press, 2003
ISBN: 1–870626–74–5**

Постоји ли данас иједан композитор који не објављује своју прозу? Рекао бих да је то мало вероватно. Иако су Хектор Берлиоз (Hector Berlioz) и Роберт Шуман (Robert Schumann) били први композитори који су се истакли као критичари (наравно, сасвим оправдано), ипак је Рихард Вагнер (Richard Wagner) тај коме дугујемо каснију неодољиву потребу креативног уметника да пренесе публици своје ставове о животу, универзуму, свему. Ова неодољива потреба је можда била најснажнија у Немачкој, где су чак и музичари који нису имали ништа да кажу инсистирали да то искажу, и то често надугачко и нашироко. *Сабране тишине* Вилхелма Фуртвенглера (Wilhelm Furtwängler), у облику у коме их је објавио Брокхаус (Brockhaus),¹ затим размишљања Волфганга Рима (Wolfgang Rihm) на много страна и у два тома,

¹ Извињавам се Хајнриху Белу и др Муркеу.